

Temanummeret «Å kultivere myndiggjøring i lærerutdanning og skole for økt livskvalitet blant elever»

Yvonne Sørensen og Kristin Emilie W. Bjørndal

Norden har aldri hatt så godt utdannede og kompetente unge som i dag. Samtidig viser forskning at psykiske helseproblemer blant unge stadig øker (Nordens Velfærdscenter, 2017). Skolen er en av samfunnets viktigste arenaer for livskvalitetsfremmende og helseforebyggende arbeid blant unge (Lillejord et al., 2018). Det å trives på skolen og å mestre skolen er dermed et viktig aspekt av elevers livskvalitet (Pettersen & Johansen, 2019; Uthus, 2017).

God livskvalitet handler blant annet om å ha en grunnstemning av glede og av å være livstilfreds, om å ha en fellesskapsfølelse og en positiv selvoppfatning, og om å oppleve mestring og å være aktør i eget liv (Nes et al., 2018). Livskvalitet kan ses i sammenheng med myndiggjøring (*empowerment*). Myndiggjøring handler om å gjøre den enkelte i stand til å ta eierskap til eget liv gjennom å utnytte sine iboende ressurser, til å ha søkelys på hva personen kan gjøre, og til å stå opp mot krefter som forårsaker passivitet og avmakt (Amundsen, 2019; WHO, 1999). Å fremme elevers livskvalitet vil dermed i stor grad være et systematisk arbeid med å myndiggjøre elevene og gjøre dem til aktører i egne liv.

Arbeidet med å myndiggjøre elever krever erfarings- og forskningsbasert kompetanse hos både lærerutdannere og lærere (Lillejord et al., 2018). Det foreligger imidlertid relativt lite norsk forskningsbasert kunnskap innen temaene folkehelse og livsmestring eller livskvalitet som spesifikt er rettet mot skole og lærerutdanning (Klomsten & Uthus, 2020). Det har også vært utfordrende å skaffe nordisk forskning på dette feltet. På bakgrunn av dette har vi invitert til et temanummer om hvordan skole og lærerutdanning kan kultivere myndiggjøring og fremme elevenes livskvalitet.

Yvonne Sørensen,
UiT Norges arktiske
universitet,
e-post: yvonne.sorensen@uit.no

Kristin Emilie
W. Bjørndal, UiT
Norges arktiske
universitet, e-post:
kristin.e.bjorndal@uit.no

©2023 Yvonne Sørensen & Kristin Emilie W. Bjørndal. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Sørensen, Y. & Bjørndal, K. E. W. (2023). Temanummeret «Å kultivere myndiggjøring i lærerutdanning og skole for økt livskvalitet blant elever». *Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis, Special issue: Kultivering av myndiggjøring i lærerutdanning og skole for økt livskvalitet*, 17(2), 120–122. <https://doi.org/10.23865/up.v17.6242>

Temanummeret er tilknyttet det Forskningsråds-finansierte prosjektet «Bridging the gaps in teacher education and schools through interdisciplinary work» (BRIDGES). Prosjektet bygger på kompetansen til tre lærerutdanningspartnere – Universitetet i Sørøst-Norge, Høgskolen Innlandet og UiT Norges arktiske universitet – og handler om hvordan man kan bygge broer mellom behov i lærerutdanning og skole gjennom tverrfaglig arbeid med folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling.

Temanummeret består av seks artikler. Ivashenko Amdal og Endresen-Maharaj har i sin artikkel «How Do Pre-Service Teachers Understand and Experience Participation in Teacher Education?» sett på hvordan lærerutdanningen bidrar til å heve studenters kompetanse i folkehelse og livsmestring og i å fremme elevers livskvalitet. Forfatterne har undersøkt hvordan førskolelærerstudenter forstår og erfarer demokratisk deltakelse ved barnehagelærerutdanningen. Artikkelen finner at førskolelærerstudenter forstår demokratisk deltakelse som innflytelse på seminarets innhold, og at studentene føler seg verdsatt når de får erfaringer med demokratisk deltakelse. Forfatterne konkluderer samtidig med at lærerutdannere må ta initiativ, og at førskolelærerstudenter selv må være villig til å engasjere seg i beslutningsprosesser, dersom demokratisk deltakelse skal være mulig.

To studier har undersøkt tematikk relatert til hvordan skoler arbeider systematisk med folkehelse og livsmestring og med å fremme elevers livskvalitet. Vedeler og Strandbu har i artikkelen «Skole–hjem-samarbeid i videregående skole: autonomistøtte i elevenes dannelses- og utdanningsprosess» undersøkt skole–hjem-samarbeid som pedagogisk praksis i videregående skole. Resultatene viser at elever har en ambivalens i sin opplevelse av skole–hjem-samarbeid. På den ene siden ønsker elevene å være selvstendige, på den andre siden har de behov for nærværende og støttende foreldre. Studien konkluderer samtidig med at de fleste elever opplever foreldre som viktige støttespillere, men at skole–hjem-samarbeid også er en personlig og følelsesladet praksis for mange. Den andre artikkelen «Bør vi snakke om porno i barneskolen? En studie om undervisning tilknyttet seksualitet og pornografi på mellomtrinnet» er skrevet av Kjekshus Reite, Mardal og Killengreen. Artikkelen omhandler undervisning tilknyttet seksualitet og pornografi på mellomtrinnet i grunnskolen, og hvordan denne tematikken blir håndtert. Resultatene viser at undervisning om pornografi i stor grad oppstår spontant, og at undervisningen i hovedsak er dialogbasert. Forfatterne konkluderer med at undervisningen om pornografi vil kunne gi elevene bedre informasjon og veiledning og lettere kunnes knyttes til det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring dersom den er planlagt.

Bjerknes, Skalstad og Räßple-Freudenreich har i sin artikkel «Conceptual Playworld as a Method of Facilitating Learning Beyond Subject Matter in Elementary School» undersøkt den didaktiske metoden «Conceptual Playworld», og sett på om denne metoden kan gi elevene bedre kunnskaper i folkehelse og livsmestring – og dermed bedre livskvalitet. Forfatterne konkluderer med at «Conceptual Playworld» er en metode som reflekterer en helhetlig tilnærming til læring, der elevene tilegner seg både sosiale ferdigheter og fagkunnskap.

Øyehaug og Martinsen presenterer i artikkelen «Folkehelse og livsmestring: Potensial for tverrfaglig undervisning i lærerutdanningen» en dokumentanalyse av ulike emneplaner i grunnskolelærerutdanningen. Studien undersøker potensialet for tverrfaglig undervisning om folkehelse og livsmestring i lærerutdanningen. Forfatterne finner at noen fagovergripende kompetanser er godt ivaretatt i de ulike fagenes emneplaner, mens andre nesten ikke er nevnt. Samtidig konkluderes det med at det er gode muligheter for tverrfaglig samarbeid om temaet folkehelse og livsmestring.

Den siste artikkelen, «Kunnskap om og erfaring med livsmestring i skolen – muligheter og begrensninger», er et teoretisk bidrag. Isaksen, Vestheim og Taraldsen utforsker og drøfter hvilke spenninger som ligger i landskapet mellom intensjon og mulig praksis innenfor det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i skolen i lys av pedagogiske teorier innenfor pragmatisme og eksistensfilosofi. Forfatterne konkluderer med at skolens mål- og resultatorientering kan være et hinder for livsmestring. De foreslår samtidig at skolen i større grad bør være en arena der alle elever får mulighet til å mestre, og at mestring kan realiseres gjennom at elevene får *kunnskap om og erfaring med livsmestring i skolen*.

Referanser

- Amundsen, S. (2019). *Empowerment i arbeidslivet: Et myndiggjøringsperspektiv på ledelse, selvledelse og medarbeiderskap*. Cappelen Damm Akademisk.
- Klomsten, A. T. & Uthus, M. (2020). En sakte forvandling. En kvalitativ studie av elevers erfaringer med å lære om psykisk helse i skolen. *Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis*, 14(2), 122–139. <https://doi.org/10.23865/up.v14.2210>
- Lillejord, S., Børte, K., Ruud, E. & Morgan, K. (2017). *Stress i skolen – en systematisk kunnskapsoversikt*. Kunnskapssenter for utdanning. www.kunnskapssenter.no
- Nes, R. B., Hansen, T. & Barstad, A. (2018). *Livskvalitet. Anbefalinger for et bedre målesystem*. Helsedirektoratet. <https://tinyurl.com/yz3vedba>
- Nordens Velfärdscenter. (2017). *Unge inn i Norden – psykisk helse, arbeid, utdanning*. Nordens Velfärdscenter. <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2017/10/anbefalinger-unge-no.pdf>
- Pettersen, M. & Johansen, M. D. (2019). «Å mestre skolen er å mestre livet». En kvalitativ studie om hvordan arbeid med elevers selvoppfatning kan fremme livsmestring blant elever i barneskolen. [Masteroppgave, Norges arktiske universitet]. UiT Munin. <https://hdl.handle.net/10037/15622>
- Uthus, M. (2017). Elevenes psykiske helse i skolen. Å mestre skolen er å mestre livet. Å mestre livet er å mestre skolen. Introduksjon. I M. Uthus (Red.), *Elevenes psykiske helse i skolen. Utdanning til å mestre egne liv* (s. 17–38). Gyldendal Norsk Forlag.
- World Health Organization (1999). *Fact sheet No 220: Strengthening Mental Health Promotion*. Fact sheet No 220: Strengthening Mental Health Promotion – April 1999 (WHO, 1999, 3 p.): Strengthening Mental Health Promotion (vu.edu.pk)